

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Michaela Pažitného, Ph.D., a soudců JUDr. Davida Rause, Ph.D., a Mgr. Zdeňka Sajdla ve věci žalobkyně: **Římskokatolická farnost Jiřice**, IČO 45035903, se sídlem Jiřice 2, zastoupená JUDr. Vitem Biolkem, MBA, LL.M., advokátem se sídlem Bohuslava Martinů 1038/20, Hradec Králové, za účasti: **Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových**, IČO 69797111, se sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, Praha 2, o vydání věci, o nahrazení rozhodnutí správního orgánu, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře pod sp. zn. 15 C 8/2018, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. června 2020, č. j. 4 Co 94/2019-94, t a k t o :

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. června 2020, č. j. 4 Co 94/2019-94, se **ruší** a věc se Vrchnímu soudu v Praze **vrací** k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 18. 1. 2019, č. j. 15 C 8/2018-52, rozhodl, že žalobkyni se do jejího výlučného vlastnictví vydává pozemek parc. č. 1294 v k. ú. Jiřice u Humpolce, čímž nahradil rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Kraj Vysočina ze dne 23. července 2018, č. j. SPU 334240/2018/520100/Brabcová (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

Soud prvního stupně svůj závěr odůvodnil tím, že žalobkyně je oprávněnou osobou podle § 3 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále „zákon o majetkovém vyrovnání“), předmětný pozemek má charakter zemědělské nemovitosti podle § 2 písm. b) zákona o majetkovém vyrovnání (coby součást lesního půdního fondu) a byl odňat právní předchůdkyni žalobkyně podle § 5 písm. a) zákona o majetkovém vyrovnání, přitom ve vztahu k jediné mezi účastníky sporné otázce – kdo je povinnou osobou podle § 4 zákona o majetkovém vyrovnání – dovedil, že povinnou osobou jsou Lesy České republiky, s. p. podle § 4 písm. b) zákona o majetkovém

vyrovnání a nikoli stát, za který jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, podle § 4 písm. c/ zákona o majetkovém vyrovnání, a tedy vydání pozemku není vázáno na splnění podmínek podle § 7 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání.

K odvolání České republiky Vrchní soud v Praze (dále „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 25. 6. 2020, č. j. 4 Co 94/2019-94, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (výrok II.) a před soudem odvolacím (výrok III.).

Odvolací soud – ve sporné otázce, kdo je povinnou osobou podle § 4 zákona o majetkovém vyrovnání – dospěl k závěru, že Lesy České republiky, s. p. k datu doručení výzvy k vydání věci s předmětným pozemkem nehospoďaril a neměl ani oprávnění s ním hospodařit, neboť nepřevzal pozemek od Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, a protože žádná organizační složka s pozemkem podle § 10 písm. b) zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále „zákon o majetku státu“), nehospoďarila, příslušný s ním hospodařit byl podle § 11 odst. 2 zákona o majetku státu Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Od tohoto se pak odvíjel závěr odvolacího soudu, že vydat předmětný pozemek lze jen tehdy, je-li dána funkční souvislost s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba (žalobkyně) vlastní nebo která se vydává podle zákona o majetkovém vyrovnání (jelikož jde o povinnou osobu podle § 4 písm. c/ zákona o majetkovém vyrovnání, lze pozemek vydat jen za splnění podmínek podle § 7 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání), podmínka funkční souvislosti podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona o majetkovém vyrovnání přitom podle odvolacího soudu splněna nebyla.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Splnění předpokladů jeho přípustnosti spatřuje v tom, že odvolací soud založil své rozhodnutí na nesprávném řešení otázky hmotného práva, která dosud v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu vyřešena nebyla, a sice zda se aplikuje § 7 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání na situaci, kdy osobou povinnou podle § 4 písm. c) zákona o majetkovém vyrovnání se stala organizační složka státu na základě jednání, jímž byl obcházen smysl zákona o majetkovém vyrovnání (ačkoli jinak – „správně“ – by osobou povinnou byl Lesy České republiky, s. p. podle § 4 písm. b/ zákona o majetkovém vyrovnání). Podle žalobkyně Lesy České republiky, s. p. s předmětným pozemkem hospodařil v době, kdy byl souhlasným prohlášením převeden na obec Jiřice (tj. ke dni 28. 5. 2008). Byl-li tento převod v řízení podle § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání shledán neplatným a bylo-li určeno, že vlastníkem pozemku je Česká republika, byla obnovena příslušnost k hospodaření pro Lesy České republiky, s. p. Poté, co bylo pravomocně rozhodnuto v řízení podle § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání, se Lesy České republiky, s. p. o pozemek nepřihlásil, přičemž právě nečinnost tohoto státního podniku a nečinnost Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v níž žalobkyně spatřuje obcházení zákona o majetkovém vyrovnání, odkazujíc na nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, vedla k tomu, že na pozemek začalo být pohlíženo jako na majetek, s nímž žádná z organizačních složek státu nehospoďarí. Podle žalobkyně tedy na vydání pozemku nebylo namísto aplikovat podmínku funkční souvislosti podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona o majetkovém vyrovnání, neboť povinnou osobou byl ve skutečnosti Lesy České republiky, s. p. (§ 4 písm. b/ zákona o majetkovém vyrovnání). Navíc žalobkyně tvrdí, že odvolací soud otázku funkční souvislosti posoudil nesprávně a odchýlil se při jejím řešení od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2546/2017. Žalobkyně navrhuje, aby Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že rozsudek soudu prvního stupně potvrdí, anebo aby rozsudek odvolacího soudu

zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Česká republika navrhuje zamítnutí dovolání.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací projednal dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (část první, čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále jen „o. s. ř.“.

Dovolání bylo podáno oprávněnou osobou (žalobkyní) za splnění podmínek podle § 241 odst. 1 o. s. ř., ve lhůtě podle § 240 odst. 1 o. s. ř. a obsahuje zákonem stanovené obligatorní náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř.

Přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež nepatří do okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.) je třeba poměřovat § 237 o. s. ř., podle něhož není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení dovolatelem vymezené otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak. Dovolání lze přitom podat pouze z toho důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Nesprávné právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Nejvyšší soud shledal dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustným v otázce určení osoby příslušné k hospodaření s předmětným lesním pozemkem, a tím i osoby povinné podle § 4 zákona o majetkovém vyrovnání, jež byla vyřešena odchýlně od judikatury Nejvyššího soudu.

Po přezkoumání dovolání napadeného rozsudku ve smyslu § 242 o. s. ř., jež bylo provedeno bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a v hranicích vymezených podaným dovoláním, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je v této otázce rovněž opodstatněné.

Podle § 4 zákona o majetkovém vyrovnání je povinnou osobou a) Pozemkový fond České republiky, b) Lesy České republiky, s. p., c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu, d) státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace, za podmínky, že tato osoba je oprávněna hospodařit s majetkem státu nebo vykonávat správu majetku státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové krivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5 zákona o majetkovém vyrovnání.

Podle § 2 odst. 2 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku (dále „zákon o státním podniku“), podnik má právo hospodařit s majetkem státu a nemá vlastní majetek. Podle § 2 odst. 9 zákona o státním podniku se určeným majetkem rozumí majetek státu, který je vymezen jako určený majetek podniku v zakládací listině. Určený majetek podniku se zapisuje do obchodního rejstříku.

Podle § 2 písm. a) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon; dále jen „lesní zákon“), se pro účely tohoto zákona rozumí lesem lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. Podle § 3 odst. 1 písm. a)

lesního zákona pozemky určené k plnění funkcí lesa jsou pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů podle § 13 odst. 1 tohoto zákona (dále jen „lesní pozemky“). Podle § 4 odst. 1 lesního zákona pokud jde o lesy ve vlastnictví státu (dále jen „státní lesy“), vztahují se práva a povinnosti vlastníka lesa podle tohoto zákona na právnickou osobu, které je svěřeno nakládání s těmito lesy, pokud tento zákon nestanoví jinak.

Jak v hmotněprávních vztazích, tak i v procesně právní rovině, je jednání jak organizačních složek státu, tak ostatních subjektů za stát odvislé od práva hospodařit s majetkem státu. Okolnost, že je v katastru nemovitostí takové právo zapsáno pro jiný subjekt než pro organizační složku státu či státní organizaci, jimž toto právo svědčí, sama o sobě existenci takového práva nezakládá (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1452/2005; toto rozhodnutí, stejně jako dále označená rozhodnutí Nejvyššího soudu, jsou přístupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu <http://nsoud.cz>). Pozemkový úřad, resp. soud v řízení podle části páté o. s. ř., je povinen zajistit, aby se řízení účastnila povinná osoba, tj. osoba, která je oprávněna hospodařit s majetkem státu nebo vykonávat správu majetku státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy (§ 4 zákona o majetkovém vyrovnání); případný chybný závěr v tomto směru je vadou řízení, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 22 Cdo 397/2003).

Pro určení příslušnosti organizační složky či jiného subjektu k hospodaření s majetkem státu je podstatný charakter (povaha) majetku; stát pak hospodaří se svým majetkem prostřednictvím těch organizačních složek, které jej potřebují k plnění funkcí státu nebo jiných úkolů v rámci své působnosti nebo stanoveného předmětu činnosti, případně těch (samostatných) subjektů, jimž právo hospodaření svěřuje zvláštní reglementace.

Podle „rozhodnutí o založení organizace Lesy České republiky, státní podnik“ ze dne 11. 12. 1991, č. j. 6677/91-100, je základním předmětem činnosti m. j. správa lesního půdního fondu a lesních porostů na něm rostoucí (lesů), lesních cest, provozních budov, staveb a jiných pozemků sloužících lesnímu hospodářství, které jsou ve vlastnictví nebo v užívání České republiky, a to podle zákona č. 61/1977 Sb., o lesích, a navazujících právních předpisů. Podle čl. 1.7. statutu Lesy České republiky, s. p., podnik má právo hospodařit s majetkem státu a nemá vlastní majetek. Podle čl. 3 téhož statutu hlavní předmět činnosti podniku se řídí zákonem č. 289/1995 Sb., kterým se rozumí zejména řádné obhospodařování lesního majetku ve vlastnictví státu, jeho zachování, zušlechťování a rozvoj.

Státní podnik Lesy České republiky není organizační složkou státu, jde o samostatný subjekt založený podle zákona o státním podniku. Mezi „státní organizace“ nespadající do působnosti zákona o majetku státu patří státní podniky založené podle zákona o státním podniku včetně těch, které se považují dle tohoto zákona za založené (státní podniky podle zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, které se na základě § 20 zákona o státním podniku považují při splnění tam stanovených podmínek za založené dle zákona o státním podniku), tedy i Lesy České republiky, s. p. Tomuto státnímu podniku přísluší hospodaření s majetkem státu podle zakládací listiny; tento státní podnik zásadně hospodaří s lesy ve vlastnictví státu (nejde-li o lesy, s nimiž hospodaří jiné subjekty – Vojenské lesy a statky, s. p., Česká republika - Kancelář prezidenta republiky, Česká republika - Správy národních parků). Pravidla vyplývající ze zákona č. 61/1977 Sb. a z lesního zákona se – pokud jde o hospodaření s lesy ve vlastnictví státu –

neodlišují.

Před soudy nižších stupňů vyšlo najevo, že předmětný pozemek je lesním pozemkem; v tom byly zajedno žalobkyně i Česká republika a odpovídalo to i stavu evidenčnímu (co do druhu pozemku jde o lesní pozemek a co do způsobu ochrany jde o pozemek určený k plnění funkce lesa). Jde o pozemek vlastněným státem, s nímž do 28. 5. 2008 hospodařil státní podnik Lesy České republiky. Dne 28. 5. 2008 státní podnik Lesy České republiky a obec Jiřice učinily souhlasné prohlášení, na jehož základě měl pozemek z vlastnictví státu přejít do vlastnictví obce Jiřice. V řízení podle § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání pak soudy rozhodly (rozsudky Okresního soudu v Pelhřimově ze dne 25. 5. 2016, č. j. 5 C 271/2015-143, a Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 7. 10. 2016, č. j. 15 Co 433/2016-187), že vlastníkem pozemku je Česká republika (pro neplatnost souhlasného prohlášení ze dne 28. 5. 2008).

Stejně jako je – ve vztahu k zákonu o majetkovém vyrovnání – podstatný charakter (povaha) majetku pro určení příslušnosti organizační složky k hospodaření s majetkem státu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3325/2018, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. 28 Cdo 2902/2020), je tento charakter (povaha) podstatný i pro určení, zda právo hospodaření svědčí státnímu podniku Lesy České republiky či nikoli.

Jestliže tedy v řízení před soudy nižších stupňů vyšlo v nyní posuzované věci najevo, že předmětné pozemky jsou lesními pozemky (součástí lesního půdního fondu), pak se odvolací soud od shora uvedené právní úpravy a judikatury odchýlil, nepřisuzoval-li odpovídající význam jejich charakteru a od něj se odvíjející potencialitě příslušnosti hospodaření státního podniku Lesy České republiky, a to jak v rovině hmotněprávní (§ 6 a § 7 zákona o majetkovém vyrovnání), tak v rovině procesního práva (srov. shora uvedené rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1452/2005, a ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 22 Cdo 397/2003).

Protože rozsudek odvolacího soudu je založen na neúplném, a tudíž nesprávném právním posouzení věci, a je tím založen dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a protože Nejvyšší soud současně neshledal, že by byly splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí nebo zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, nemohl postupovat jinak než rozsudek odvolacího soudu v napadeném věcném výroku I., a rovněž v akcesorických výrociích II. a III. (o nákladech řízení), zrušit a věc odvolacímu soudu vrátit k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2, věta první, o. s. ř.).

V dalším řízení je odvolací soud vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1, věta první, o. s. ř.).

O náhradě nákladů řízení, včetně nákladů dovolacího řízení, bude rozhodnuto v novém rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 in fine o. s. ř.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 9. 2. 2021

JUDr. Michael

Pažitný, Ph.D.
předseda senátu

